

10. Perjantaina 21 päivänä helmikuuta 1992

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

tehdään päätös työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavia toimenpiteitä koskevasta ed. Kalliomäen ym. välikysymyksestä n:o 1

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 218/1991 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 25/1991 vp

2) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 219/1991 vp
Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 26/1991 vp

Toinen käsittely:

3) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain sekä eduskunnan virkamiehistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 226/1991 vp
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 217/1991 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 1

5) Ehdotus laiksi maanmittausmaksusta annetun lain 5 ja 9 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 222/1991 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

6) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korkotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 229/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 1

7) Ehdotus laiksi vientitakuulain 2 a ja 3 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys n:o 228/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Esitellään:

8) Hallituksen esitys n:o 2 erityissuojelulaiksi

S.

S.

288

289

„

292

293

„

„

„

„

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi pakkokeinolain 1 ja 2 luvun muuttamisesta (HE 153/1991 vp) 303

10) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä eräitä erillisiä palstoja koskevaksi lainsäädännöksi (HE 198/1991 vp) 304

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi Kehitysalue-rahasto Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain muuttamisesta (HE 212/1991 vp)

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 puhemiesneuvoston ehdotuksen johdosta valtiontilintarkastajain johtosääntön muuttamisesta (PNE 2)

13) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1 eduskunnan työjärjestyksen ja eräiden ohje- ja johtosääntöjen muuttamisesta

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Biaudet, Koistinen, Lax, Lehtinen, Moilanen, Nordman, O. Ojala, Riihijärvi, T. Roos ja Väyrynen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Moilanen, O. Ojala ja Riihijärvi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Lax ja Nordman.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjel-

S. män ohella kuluvan helmikuun 14 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 1, 3—5 ja 7, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 421, 424—426, 433, 437 ja 439, kaikki vuoden 1991 valtiopäiviltä. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

„ Ed. Kalliomäen ym. välikysymys työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavista toimenpiteistä

„ Ensimmäinen varapuhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tehdään päätös ed. Kalliomäen ym. välikysymyksestä n:o 1, joka koskee työllisyystilanteen parantamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Keskustelu asiasta julistettiin viime keskiviikkona pidetyssä täysistunnossa päättyneeksi.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: ”Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen.” Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Vastoin puhemiehen ehdotusta on tehty seuraavat kolme ehdotusta perustelluksi päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Ed. Lindroos ed. Rimmin kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: ”Eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen todeten, että hallitus on ollut kyvytön suurtyöttömyyden torjumisessa eikä se ole esittänyt riittäviä toimenpiteitä työllisyyden parantamiseksi ja että hallitus ei sen vuoksi nauti eduskunnan luottamusta.”

Ed. Rätty ed. Pulliaisen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: ”Eduskunta toteaa, että hallitus on täydellisesti epäonnistunut talous-, työllisyys- ja ympäristöpolitiikassaan eikä nauti eduskunnan luottamusta, ja siirtyy päiväjärjestykseen.”

Ed. Mäkelä ed. Aittoniemen kannattamana on ehdottanut seuraavaa sanamuotoa: ”Eduskunta toteaa, ettei hallitus ole kyennyt toimil-

laan katkaisemaan suurtyöttömyyden kasvua eikä alentamaan työttömien määrää. Eduskunta edellyttää, että hallitus rakenteelliseen työttömyyteen kohdistuvien toimien lisäksi ryhtyy välittömästi toimiin suurtyöttömyyden kasvun katkaisemiseksi ja työttömien määrän alentamiseen tähtäävän hätäohjelman laatimiseksi ja toteuttamiseksi rahoitussuunnitelmineen, ja siirtyy päiväjärjestykseen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestykseen siirtymistä koskevasta ehdotuksesta äänestettäessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Rädyn ehdotuksesta ed. Lindroosin ehdotusta vastaan, sitten voittaneesta ehdotuksesta ed. Mäkelän ehdotusta vastaan ja lopuksi voittaneesta ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Lindroosin ja ed. Rädyn ehdotusten välillä.

Ed. Lindroosin ehdotus "jaa", ed. Rädyn ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 167 jaa- ja 12 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 13. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Lindroosin ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Mäkelän ja ed. Lindroosin ehdotusten välillä.

Ed. Mäkelän ehdotus "jaa", ed. Lindroosin ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 77 ei-ääntä; poissa 12. (Koneään. 2)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Mäkelän ehdotuksen.

3) Äänestys ed. Mäkelän ehdotuksesta puhemiehen ehdotusta vastaan.

Joka hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää "jaa", jos "ei" voittaa, on ed. Mäkelän ehdotus hyväksytty.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 81 ei-ääntä; poissa 12. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 218/1991 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuslaitoksen mietintö n:o 25/1991 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 219/1991 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuslaitoksen mietintö n:o 26/1991 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Hallitus ehdottaa, että kunnallisten luottamushenkilöiden eläkelakia muutetaan siten,

että perhe-eläkejärjestelmä ja ylimääräisen luottamushenkilöeläkkeen myöntäminen lakkauteen. Lakkauttamisia on perusteltu sillä, että ne aiheuttavat suuria hallinnollisia kustannuksia.

Luottamushenkilön jälkeen maksettava perhe-eläke on yleensä aika pieni, mutta 100, 200 tai 300 markan suuruinenkin perhe-eläke on tärkeä esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa luottamushenkilö on ollut pienipalkkaisessa työssä ja tästä työstä joutunut olemaan poissa ilman, että ansioita on korvattu. Kun hänen eläkkeensä muutenkin jää pieneksi, niin sen lisäksi vielä luottamustoimet ovat saattaneet pienentää eläkepalkkaa, ja näin ollen leskelle tai lapsille maksettavalla perhe-eläkkeellä, vaikka se ei olisi monta sataa markkaa, voi olla kokonaiseläkkeessä suuri merkitys. Jos kokonaiseläke on 3 000 markan luokkaa, niin 300 markalla ja jopa 100 markalla on suurta merkitystä omaisille. Tämä on tietysti ennen kaikkea vasemmistopuolueiden luottamushenkilöiden ongelma, varmasti myös SMP:n, kristillisten ja keskustan luottamushenkilöissä löytyy pienituloisia ihmisiä. Mutta ymmärrän sen, että kokoomuslaiset eivät paljon kanna tästä huolta, kun heidän luottamushenkilöinänsä kaupunginhallitusten puheenjohtajina on yleensä pankinjohtajia tai muita suurituloisia henkilöitä, joiden perheen eläketurva on kunnossa ilman luottamusmieseläkettäkin.

Mutta me ajattelempa pienituloisia ihmisiä ja sen vuoksi emme hyväksy perhe-eläkkeen poistamista kunnallisilta luottamushenkilöiltä, varsinkaan, kun nyt ollaan tekemässä tätä yksittäistä heikennystä ja samanaikaisesti kuitenkin koko luottamuseläkejärjestelmä tuntuu olevan uhanalaisena. Hallitushan suunnittelee, että koko luottamusmiesten eläkejärjestelmä poistettaisiin. Kuten jo äsken toin esille, on perusteltu, että luottamushenkilöille maksetaan eläkettä, kun he menettävät ansioitaan.

Eräs tapa, miten asia voitaisiin hoitaa, on se, että ansionmenetykskorvaukset luettaisiin kuntien eläkelain tai työeläkelakien mukaan, mitenkä tämä asia halutaan järjestää, palkkatuloksi ja vaikuttavat sitä kautta eläkkeeseen. Tämä olisi yksinkertaisempi ja varmasti myös kustannuksiltaan edullisempi järjestely. Meillä ei ole mitään sitä vastaan, että tällä tavalla pyritään aikaansaamaan säästöjä. Mutta ei niin, että niiden ihmisten eläketurvaa, jotka ovat sen tarpeessa, heikennetään.

Jotta tätä asiaa voitaisiin kokonaisuutena tarkastella, niin kuin on järkevää, ehdotan, että

hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

Ehdotan lisäksi, että jos tämä ei tule hylätyksi, niin lakiehdotus jätettäisiin lepäämään seuraavien valtiopäivien jälkeen pidettävälle valtiopäiville. Nyt on vielä viikko aikaa tehdä lepäämäänjättämisehdotuksia, maaliskuun 1 päivän jälkeen tämälupaisissa asioissahan ei ole enää mahdollista lepäämäänjättämisehdotusta edes tehdä.

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Olemme opposition yhteisessä vastalauseessa esittäneet ehdotusta hylättäväksi, ja tältä osin kannatan ed. Stenius-Kaukosen tekemää ehdotusta, että lakiehdotus hylättäisiin.

Kuten vastalauseessa on todettu, luottamushenkilöiden eläketurvan järjestäminen olisi muutoinkin tavattoman kiireesti ei ainoastaan selvitetty vaan ryhdyttävä asian osalta toimenpiteisiin. Meidän on taattava kunnallisessa luottamushenkilöjärjestelmässä se, että siihen voivat osallistua kaikki kuntalaiset riippumatta siitä, mitä työtä tekevät. Tällä hetkellä näytetään yhä enemmän siltä, että kunnanvaltuustoista on tulossa kunnan työntekijöiden ja valtion palkkatyössä olevien tai muutoin hyvin toimeentulevien ihmisten valtuustoja ja lautakuntia. Tämä ei kunnallisen demokratian kannalta voi olla oikein.

On sellaisia henkilöitä, jotka ovat tuntipalkalla ja joutuvat olemaan pois työstä kunnallisen luottamustoimen kannalta. Tässä mielessä tämän eläketurvan järjestäminen uudelleen on täysin aiheellista. Selvitystyöhän on menossa, ja ehdotukset olisi mahdollista tehdä. Olisi tietysti ollut hyvä, että asianomainen ministeri olisi ollut paikalla ja olisi voinut kertoa, koska mahdollisesti tämä hallituksen esitys on eduskuntaan tulossa. Todellakin tässä puheenvuorossa haluan kiirehtiä sitä, että nämä muutokset tuotaisiin eduskuntaan mahdollisimman nopeasti.

Ed. L a i n e : Arvoisa puhemies! Kuten ed. Stenius-Kaukonen puheenvuorossaan totesi, samalla ehdotetaan poistettavaksi myös mahdollisuus harkinnanvaraisen eläkkeen myöntämiseen.

Kun esillä oleva laki aikanaan eduskunnassa hyväksyttiin vuonna 1977, niin se perustui eduskunnassa aiemmin esitettyyn toivomusponteen. Silloin harkittiin sellaista mahdollisuutta, että olisi otettu takautuvasti huomioon 10 vuoden mittainen aika kunnallisessa palveluksessa. Tätä pidettiin vaikeana, ja sen vuoksi tuli säännös

tästä harkinnanvaraisen eläkkeen myöntämisestä. En pidä perusteltuna myöskään tältä osin hallituksen esityksen hyväksymistä.

Samalla kun kannatan täällä tehtyä hylkäys-ehdotusta, kannatan myös ehdotusta asian jättämisestä lepäämään yli valtiopäivien.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kannatan myöskin tätä hylkeysitystä ja myöskin lepäämäänjättämisesitystä.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Tässä kysymyksessä on olennaista se, että hallitus pyrkii jo tässä vaiheessa murentamaan kansalaisten perusturvaa. Tämän tyypiset suuntaukset ovat tässä olemassa, ja se on tässä kaikkein oleellisinta. Mehän voimme tätä lepäämäänjättämissäännöstä käyttää hyväksi vielä viikon verran, ja jos oikein kuulin, oli oikein mielenkiintoista kuunnella, ettei ed. Skinnari enää halunnut sitä käyttää, koska he ovat jo aikanaan luopuneet tästä ainoasta menettelystä, jolla oppositio voi turvata ihmisten perusturvaa. Tämän jälkeen, kun lepäämäänjättämissäännökset ovat poissa päiväjärjestyksestä, nykyisen tyyppinen hallitus pyrkii systemaattisesti murtamaan ihmisten perusturvaa kaikilla alueilla, missä se on mahdollista.

Rouva puhemies! Minä en tässä vaiheessa enää lähde kannattelemaan, koska kannatuksia on tullut jo niin mahdollittoman paljon, ettei tule liian kannatettavaksi. Me tulemme SMP:n eduskuntaryhmässä äänestämään sekä hylkäämisen että lepäämään jättämisehdotuksen puolesta. Olemme katsoneet jo aikanaan, kun lepäämäänjättämissäännöstä käsiteltiin, että tehtiin todella paha virhe: Jätettiin köyhät ihmiset monta kertaa — en tarkoita, että luottamushenkilöt ovat Suomen köyhiä, mutta yleisesti ottaen — hallituspuolueiden yksinkertaisen enemmistön hirmuvallan alle.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Kyseinen esitys on tyyppiesimerkki siitä, kuinka eläkejärjestelmää voidaan lähteä muuttamaan paloittelemalla ilman, että katsotaan kokonaisuutta ja niitä kokonaisvaikutuksia.

Esitystähän on perusteltu sillä, että eläkepäätösten hallinnointikulut ovat suhteessa maksettavien eläkkeiden määrään suuret. Tämä peruste on kuitenkin siinä mielessä kestämaton, että eräitä muitakin yhteiskunnallisesti merkittäviä instituutioita voitaisiin lakkauttaa pitäen ainoastaan kalliita kuluja lakkauttamissyinä. Kuiten-

kin on kyse siitä, että kyseistä eläkettä maksetaan mm. leskille, joilla on erittäin pieni eläketurva muuten. Näille henkilöille tällä eläkkeellä on merkitystä toimeentulon kannalta.

On syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että tämä muutos saattaa olla hyvinkin epätasa-arvoistava, vaikka se kohdistuu varsin pieneen joukkoon. Nämä pientä eläkettä saavat lesket ovat naisia, joiden taloudellinen asema on pienen työansion vuoksi varsin heikko. Tähän näkökohtaan ei ole paljoakaan kiinnitetty asian käsittelyn yhteydessä huomiota.

Ed. R a j a m ä k i: Arvoisa puhemies! Täällä on aivan oikein todettu, että tässä on aloitettu eläketurvan murentaminen ns. helpommasta päästä, mutta kyllä tämä porvarihallituksen linjan jo osoittaa, ja siinä mielessä tällä on periaatteellista merkitystä. Toinen puoli on se, että kunnallisen edustuksellisen demokratian vahvistamisen kannalta tämä on kyllä päinvastainen. Kuten ed. Skinnari totesi, nyt korostuu entisestään niiden luottamushenkilöiden mahdollisuus toimia, jotka ovat taloudellisesti paremmassa tilanteessa tai työnsä puolesta kuten virkamiesasemansa. He voivat paremmin irrottautua hoitamaan kaupungin asioita, kunnan asioita, mutta ehkä myös omia etujaan. Tässä mielessä tämä on edustuksellisen demokratian laajentamisen kannalta myöskin huolestuttava.

Olisi toivonut, että hallitus olisi esimerkiksi kunnallislain valmistelun yhteydessä kiinnittänyt huomiota keskeisten virkamiesten vaalikelpoisuuteen kunnallisvaaleissa. Jopa esittelyyn osallistuvat virkamiehet edelleen ilmeisesti voivat olla vaalikelpoisia kunnanvaltuustoihin, ja se ei voi olla myöskään tässä suhteessa oikein.

Ed. Aittoniemelle voin ilmoittaa, että omalta osaltani olen valmis kannattaan sekä hylkyä että lepäämään jättämistä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Skinnarin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Lisäksi on ed. Stenius-Kaukonen ed. Laineen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus, mikäli se tulee hyväksytyksi, jätettäisiin lepäämään seuraavien varsinaisten valtiopäivien jälkeen pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Ensin on päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

E. Aho, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, S. L. Anttila, Antvuori, Aula, Björkenheim, Donner, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Jansson, Jokiniemi, Jouppila, Järvilahti, Jääskeläinen, Jätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Karhunen, Kauppinen, Kemppainen, Kohijoki, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laivoranta, Lamminen, M. Laukkanen, V. Laukkanen, Laurila, Lehtosaari, J. Leppänen, Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Malm, Markkula, Mattila, Morri, Mäki-Hakola, Mölsä, Niinistö, Norrback, Näsi, Ollila, Pekkarinen, Peltari, Perho-Santala, M. Pietikäinen, Pokka, Puhakka, Rauramo, E. Rehn, O. Rehn, Renko, Renlund, Rossi, Rusanen, Ryyänen, Röntynen, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Seivästö, Suhola, Särkijärvi, Taina, Takala, Tenhijä, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vanhanen, Varpasuo, Westerlund, Vihtari, Viinanen, Viljanen, Virrankoski, Vuorensola, Väistö ja Zyskiewicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Aittoniemi, Alho, Andersson, U. Anttila, Apukka, Astala, Backman, von Bell, Gustafsson, Haavisto, Hacklin, Halonen, Hassi, Hautala, Helle, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Jurva, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Korhonen, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laine, Laitinen, P. Leppänen, Lindroos, Lipponen, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Mäkelä, Mäkipää, Nikula, Nyby, A. Ojala, Paasio, Paloheimo, Polvi, Polvinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, Rajamäki, Rask, Rim-

mi, Rinne, J. Roos, Rätty, Rönholm, Savolainen, Seppänen, Skinnari, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Tennilä, Tuomioja, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Wahlström, Vehkaoja, Viljamaa, Vistbacka, Vuoristo, Vähäkangas ja Vähänäkki.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Biaudet, Isohookana-Asunmaa, Juhantalo, Kanerva, Koistinen, Lax, Lehtinen, Miettinen, Moilanen, Nordman, O. Ojala, Paakkinen, Pesälä, S. Pietikäinen, Ranta, Riihijärvi, T. Roos, Saapunki, Salolainen ja Väyrynen.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 79 ei-ääntä; poissa 20. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Ensimmäinen varapuhemies: Lakiehdotuksen kolmas käsittely on päättynyt, mutta kun on tehty ehdotus nyt hyväksytyn lakiehdotuksen jättämisestä lepäämään yli valtiopäivien, pannaan asia valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin mukaisesti pöydälle seuraavaan istuntoon.

3) Ehdotukset laeiksi valtiopäiväjärjestyksen ja edustajanpalkkiosta annetun lain sekä eduskunnan virkamiehistä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 226/1991 vp

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 10, 32, 49 ja 64 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike,

toisen lakiehdotuksen 5 a §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

kolmannen lakiehdotuksen 4 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunnasta annetun lain 6 ja 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 217/1991 vp
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi maanmittausmaksusta annetun lain 5 ja 9 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 222/1991 vp
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi Suomen Vientiluotto Oy:n korotuesta, valuuttakurssitappioiden korvaamisesta ja antolainauksen valtion takauksista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi vientitakuulain 2 a ja 3 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 228/1991 vp
Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies:
Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Hallituksen esitys n:o 2 erityissuojelulaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies:
Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! On hämmästyttävää, että hallitus lähettää eduskuntaan näin huonosti valmistellun ja näin heikosti perustellun lakiesityksen kuin on tämä erityissuojelulakiesitys, jota hallitus vielä esittää pysyväksi. Tästä jo aiemmin käytiin lähetekeskustelua, jossa monista lain puutteista puhuttiin.

Erityisesti lain 9 §, joka tuo uuden "vaarallisen henkilön" käsitteen Suomen lainsäädäntöön ja sen yksityiskohtaiset perustelut hallituksen esityksessä ovat melko hämmästyttävää luettavaa epätasällisuudessaan. Jos niitä laajasti tulkitsee, tähän kuuluvat kaikki henkilöt, jotka ovat olleet tekemisissä sellaisten ulkomaisten järjestöjen kanssa, jotka toimivat sotatoimialueella tai ovat jollakin tavalla kytkyksissä väkivaltaan. Kaikkien tällaisten järjestöjen kanssa Suomessa työskentelevät tai niihin yhteydessä olleet saattaisivat olla vaarallisia henkilöitä. Samaten lain 9 §:ssä annetaan mahdollisuus henkilöön käyvään tarkastukseen ja yksityiskohtaisissa perusteluissa sanotaan, että tällaista tarkastusta varten henkilö voidaan kuljettaa jonnekin sopivaksi katsottuun paikkaan, jossa tarkastus suoritetaan.

Tällä tavalla puututaan suoraan suomalaisten perusoikeuksiin, joita mm. nyt istunut perusoi-

keuskomitea on käsitellyt. On hämmästyttävää, että tällaisessa yhteydessä, jossa tarkoitus on nimenomaan suojata Ety-kokouksen vieraita, tänne tulevia ihmisiä, tehdään lakiesitys pysyväksi ja näin heikoin perustein ja hallitus kuvittelee, että sille eduskunnassa syntyisi tarvittava 5/6:n enemmistö.

Suomessa on jo koko joukko lakeja, joissa annetaan poliisille niin paljon toimintavaltuuksia myös turvallisuuden ja kansalaisten suojelun, myös tärkeiden arvovieraiden suojelun, suhteen, että herää kysymys, onko tämän tyyppinen lainsäädäntö lainkaan tarpeen. Kun vuonna 1985 käytettiin vastaavaa lakia, sitä sovellettiin 21 tapauksessa, ja kun näitä tapauksia on jälkeenpäin tutkittu, on todettu, että ne olisivat olleet sellaisia, joissa poliisin tavallinen kehoitus esimerkiksi sulkea ikkuna tai siirtää auto olisi hyvin riittänyt ja mitään erillistä lakia välttämättä ei olisi tarvittu.

Arvoisa puhemies! Suhtaudun tähän lakiesitykseen hyvin kriittisesti. En usko, että se tässä muodossa tulee menemään lävitse.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Meillä on kokonaan toisenlaiset näkemykset ed. Haaviston kanssa, joten en ihmettele, kun hän oli tänään radiohaastattelussa sanonut, että kun hän näkee minun autiolla saarella ilmestyvän horisonttiin, hän lähtee kiireesti uimaan eri suuntaan. Niin erilaisia näkemyksiä, kaikella kunnioituksella, minulla on ed. Haaviston näkemyksiin yleensä. Hän on tavattoman fiksu kansanedustaja.

Mutta mitä tulee tähän asiaan, Suomi on turvallinen maa, koettu kansainvälisesti turvaliseksi maaksi nimenomaan siihen liittyen, kun täällä on järjestetty erilaisia kansainvälisiä tilaisuuksia. Tästä seurauksena on ollut se, että kansainvälisiä tilaisuuksia järjestetään meillä yhä enemmän, ja se on nimenomaan hyväksi meidän oman imagomme kannalta, ehkä parempi imago nostattaja kuin jokin EY-kysymys.

Jos eräänä päivänä tapahtuu sillä tavalla, että meillä jokin pettää kansainvälisten tilaisuuksien järjestelyssä, kun meillä on täällä valtionpäämiehiä, ministereitä, valtiodensa edustajia, silloin varmasti katsotaan ensimmäiseksi, millä tavalla me olemme Suomessa varautuneet kansainvälisen terrorismin tai mieleltään häiriintyneiden ihmisten varalta, koska kaikki on mahdollista. Jos varustautuminen on ollut perusteellista, meille voidaan vielä antaa anteeksi se, että emme

ole voineet ikävälle tapahtumalle mitään. Mutta jos järjestelyt ja lainsäädäntö ovat puutteelliset, sitä ei voi selittää millään.

Tänä päivänä ja tästä eteenpäin, kun kansainvälistyminen ja vapaa liikkuminen lisääntyvät, tulee lainsäädännön ja sen pohjalle tehtyjen turvajärjestelyjen merkitys entistä suuremmaksi. Milloin hyvänsä mistä maasta tahansa Suomeen saattaa tulla henkilö, jolla on rikollisena tarkoituksenaan esimerkiksi käyttää väkivaltaa jonkin maan johtajaa kohtaan.

Rouva puhemies! Tämä lakiesitys, varsin lyhyt, vastaa varmasti kansainvälistä käytäntöä. Se ei ole missään tapauksessa lain toteuttamisen kannalta rankempi, voidaan sanoa päinvastoin. Tiedän, että varsin monissa maissa puuttuminen tällaisissa tapauksissa ihmisten lailla suojattuun oikeuksiin on huomattavasti vahvemmalla pohjalla ja kovempaa kuin se, mitä tämä laki oikeuttaa. Sen vuoksi laki mielestäni on hyvin laadittu. Siinä ei ole mitään muuta kuin — kylläkin myönnän — 9 §:n 3 kohta, joka saattaa olla hieman epämääräinen, mutta sanamuodolla ei asiaa pystytäkään saamaan tarkemmaksi. Kukaan ei pysty laittamalla sanoja peräkkäin määrittelemään tarkemmin sitä, kuka on vaarallinen henkilö jonkun suojeltavan turvallisuuden kannalta.

Lakia ja tätä pykälää sovellettaessa tulee konkreettisissa tilanteissa kysymyksen asiassa mukana olevan esimerkiksi poliisimiehen käytännön kokemus ja harkinta. Jos hän tekee virheen, hän joutuu siitä vastaamaan. Jos hän ei sitä tee, hän on toiminut oikein. Tältäkin puolelta poliisin virkavastuu vielä turvaa sen, että lakia ei käytetä väärin. Poliisi on tänä päivänä erittäin tarkassa kontrollissa, ja poliisin taso on mielestäni niin korkea, että se pystyy vastaamaan myös lain tulkinnasta siltä osin kuin se tulee poliisin osalle. Näin ollen en näe tätä asiaa ongelmana. Jos lakivaliokunta, jossa itsekkin olen, löytää paremman sanamuodon, niin hyvä on. Minä vain epäilen, että näin ei tule tapahtumaan.

Rouva puhemies! Lopuksi vielä puutun siihen, säädetäänkö laki pysyvänä vai tietynlaisena kertakäyttölakina, kuten tähän asti on tapahtunut. Suomen maaseudun puolueen eduskuntaryhmä lähtee siitä, että kansainvälisten tapahtumien toistuminen kansainvälistyvänä aikana on yhä useammin tapahtuvaa. Jos me lähemme siitä, että meidän täytyy jokaista tilaisuutta koskien kiireellä laatia laki eduskunnassa uudelleen, se on tarpeetonta. Kun eduskunnalle jää tässä tapauksessa valta yksinkertaisella enemmistöllä hyväksyä asetuksen muodossa laki uudelleen

käyttöön otettavaksi, se on katsottava riittäväksi. Me emme SMP:n eduskuntaryhmässä näe sellaisia haamuja esimerkiksi nykyisen hallitusrintaman taholta, että he ryhtyisivät käyttämään vuoden 1918 tai sotiemme jälkeistä Valpon hirtuvaltaa Suomessa yksinkertaisen enemmistön perusteella. Hallitus saattaa sitä kyllä tehdä ihmisten perusturvan suhteen, niin kuin tässä pienessä äänestysepisodissa keskusteltiin tänään, mutta ei sillä tavalla kuin jotkut näkiessään haamuja tämän asian suhteen. Siitä huolimatta, rouva puhemies, minä kunnioitan niin vihreiden, sosialidemokraattien kuin vasemmistonkin näkemyksiä tästä asiasta. Me SMP:ssä olemme nähneet, että tällainen luottamus poliisille voidaan antaa ja luottamus myös kulloinkin eduskunnassa vallalla olevalle enemmistölle ja hallitukselle.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Erityissuojelulakiesityksen mukaan lain nojalla voitaisiin ryhtyä erityisiin turvatoimenpiteisiin Suomessa oleskeleviin kansainvälisiä erityissuojelua nauttiviin henkilöihin kohdistuvien rikosten ehkäisemiseksi. Turvatoimenpiteisiin saatettaisiin ryhtyä silloin, kun on olemassa erityissuojelua nauttivien henkilöiden henkeen, terveyteen tai henkilökohtaiseen vapautteen kohdistuvien rikosten vaara.

Tehokkaisiin suojelutoimenpiteisiin ryhtymisen voi merkitä kansalaisten lailla suojattuihin oikeuksiin puuttumista, niin kuin täällä on todettu. Mahdollisten vaaratilanteiden ennalta-arvaamattomuus edellyttää sellaisiakin suojelutoimenpiteitä, joita sovellettaessa voidaan joutua tinkimään kansalaisten liikkumisvapaudesta, henkilökohtaisesta koskemattomuudesta ja kotirauhan suojasta. Kansalaisten perusoikeuksiin ei saa näissäkään tilanteissa puuttua enempää kuin suojeltavan henkilön turvallisuus välttämättä vaatii eikä lainkaan sellaisiin perusoikeuksiin, joilla ei mitenkään ole yhteyttä turvatoimenpiteiden suorittamiseen.

Koska näillä turvatoimenpiteillä pyritään ehkäisemään rikoksia, ei niiden käyttämiseen voida vaatia saman kaltaisia tosiseikkoja kuin pakokeinolaissa säädetään siinä tarkoitettujen toimenpiteitten käyttämisen edellytyksenä. Erityissuojeluun kuuluvilla turvatoimenpiteillä suojataan kansainvälistä kanssakäymistä häiriöiltä. Tämän vuoksi turvatoimenpiteiden käyttämisen edellytykset olisi säädettävä niin, että vaaran torjumiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä hyvissä ajoin.

Lakiesityksessä on mainittu, mihin toimenpiteisiin henkilöiden suojelemiseksi voitaisiin ryhtyä. Säännöksissä mainituilla tarkastuksilla ja katsastuksilla pyritäisiin ensisijaisesti löytämään aseet, räjähteet ja muut vaaralliset aineet. Toimenpiteiden tarkoituksena saattaisi olla myös suojeltavien henkilöiden turvallisuutta uhkaavien henkilöiden tavoittaminen. Turvatoimenpiteitä suoritettaisiin pääasiassa kokoustiloissa ja suojeltavien henkilöiden asuinpaikassa sekä niiden läheisyydessä. Tarkastuksia voitaisiin suorittaa muissakin paikoissa, joissa olisi mahdollista vahingoittaa kokoukseen osallistuvia suojeltavia henkilöitä. Lakiesitys määrittelee aikaisempia lakeja yksityiskohtaisemmin suojelupaikan eli sen alueen, jossa turvatoimenpiteitä voidaan soveltaa, sekä ne turvatoimet, joita poliisi saa käyttää lain tarkoituksen toteuttamiseksi.

Laki tulisi hallituksen mielestä säätää pysyväksi sen takia, että eräät tilaisuudet, jotka Suomea sitovien kansainvälisten sopimusten mukaan edellyttävät tehokkaiden turvatoimien järjestämistä tilaisuuksiin osallistuville, järjestetään nykyään monesti sellaisessa aikataulussa, että määräaikaisen lain säätäminen on käytännössä täysin mahdotonta. Tällainen kokous oli esimerkiksi Summit 90-kokous kesällä 1990, jolloin kokouksen järjestelyyn oli aikaa vain viikko. Samalla laki olisi osoituksena Suomen halusta ja kyvystä toimia edelleen kansainvälisten kokousten ja tapaamisten isäntänä.

Lain antamien erityisvaltuuksien käyttäminen on haluttu saattaa viime kädessä eduskunnan ratkaistavaksi ns. jälkikäteistarkastusmenettelyllä. Jotta pysyvää lakia sovellettaisiin tilanteen kulloinkin vaatimalla tavalla, laki olisi tarkoitus ottaa joka kerran erikseen käyttöön asetuksella, jonka eduskunta joko hyväksyy sellaisenaan tai muutettuna tai jättää hyväksymättä. Tämän lisäksi vaaditaan vielä sisäasiainministeriön päätös turvatoimien käyttämisestä. Kiireellisiä tapauksia varten ehdotetaan vielä nopeutettu menettely, joka sisältää samat elementit, mutta joissa asetuksen voimassaoloaika on hyvin lyhyt.

Arvoisa puhemies! Ed. Haavisto puheenvuorossaan totesi siihen tapaan, että hallitus turhaan kuvittelee, että eduskunnasta löytyy 5/6:n enemmistö pysyvänä säädettävän lain hyväksymiseen. Ennen lakiesityksen antamista hallitus oli yhteydessä myös oppositioryhmiin, joista eräs ilmoitti kannattavansa pysyvää lakia, mutta eräät toiset vähintäänkin esittivät perin mittavan epäilynsä

pysyvää lakia kohtaan. Siitä huolimatta, että oli tiedossa suuri mahdollisuus, että pysyvä laki ei täällä mene läpi, hallitus halusi signaloida tämän tyyppisen lain tärkeyden ja välttämättömyyden luottaen ja vedoten myös oppositioon siinä, että äsken mainituin perustein tämäntapaista lakia pysyvänä tarvitaan, lakia, jonka vielä kertaalleen sanottuna käyttöönotto asetusmenettelyllä kuitenkin viime kädessä on hallituksen käsissä.

Joissakin puheenvuoroissa on annettu ymmärtää, että valtuudet, mitkä tämä laki antaa poliisiviranomaisille, olisivat kenties vielä väljempiä ja suurempia kuin aiempien vastaavien tapahtumien 1974 ja 1985 laeissa asianlaita olisi ollut. Mutta näinpä ei tietystikään ole asia. Tässä laissa määritellään aiempia lakeja täsmällisemmin ne valtuudet ja toimenpiteet, mihin poliisi voi ryhtyä suojelutehtävään ryhtyessään. Esimerkiksi käy juuri 9 § tässä uudessa laissa. Jos vertaatte sitä vuoden 74 lain 1 §:ään, missä on samat asiat suurin piirtein sanottu, niin näiden pykäliden välillä on se olennainen ero, että kun tämä lakiehdotus määrittelee, että toimenpiteet voivat kohdentua vain sellaisiin kansalaisiin, jotka ovat menossa suojeltavalle paikalle, niin aiemmassa laissa tällaista täsmällistä määräystä ei ollut. Tarkastustoimenpiteet saattoivat vuoden 1974 ja vuoden 1985 lakien perusteella kohdistua huomattavasti laajempaan joukkoon kansalaisia kuin uudessa laissa. Sama koskee kulkuvälineitä ja niiden tarkistamista. Nyt vain niihin kulkuvälineisiin, jotka ovat menossa suojeltavalle paikalle tai jotka ovat siellä tai sieltä tulossa, voidaan näitä toimenpiteitä kohdentaa. Sama koskee rakennusta, postia jnp. Tässä mielessä lakiehdotus on mielestäni — ja uskon, että sali on samaa mieltä — täsmällisemmin poliisin valtuudet rajaa kuin aikaisemmat vastaavat lait ovat olleet.

On myöskin väitetty, että voimassa oleva vuodelta 1973 peräisin oleva konferenssilaki pysyisi antamaan ne valtuudet, joita poliisi tarvitsisi tällaisessa tilanteessa. Näin ei ole asianlaita. Konferenssilaki on tarkoitettu enemmänkin niiden kansalaisten oikeuksia varten, jotka ovat tällaisen tapahtuman osanottajia, eikä niiden enemmän tai vähemmän epäiltyjen kansalaisten tai kulkuneuvojen tarkistamista varten, mistä tässä laissa on kysymys. Konferenssilaki ei siis sellaisenaan anna tarvittavia lisävaltuuksia, mitä poliisi tämän lain tarkoittamassa mielessä tarvitsisi.

Arvoisa puhemies! Jos eduskunnasta ei löydy riittävää enemmistöä, toivon ja hallitus toivoo, että kuitenkin laki voitaisiin määräaikaisena hyväksyä niin, että kun maaliskuun loppupuolella alkaa kokous ensin ulkoministeritasolla ja jatkuu myöhemmin kesällä valtionpäämiesten tasolla jatkuen kesästä kuka tietää kuinka monta viikkoa tai kuukautta, joka tapauksessa nämä molemmat tapahtumat tämän lain turvin voitaisiin hoitaa.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin ed. Aittoniemelle, joka totesi, että kukaan ei pysty määrittelemään tarkasti näitä vaaratilanteita ja on nojattava poliisin käytännön kokemukseen: En yhtään epäile poliisin kokemusta, mutta kansalaistenkin olisi hyvä tietää, mikä on sallittua ja mikä on kiellettyä ja missä raja menee. Poliisilla jo nyt on oikeus pitää yllä yleistä järjestystä ja turvallisuutta, eikä ole minusta riittävästi näytetty, että juuri tämän kaltaista erikoislainsäädäntöä tarvittaisiin kansainvälisten kokoustenkaan järjestämisen yhteydessä. Kansalaisten oikeusturvan kannalta on paljon parempi, että laki on hyvin eksakti ja hyvin tarkka tällaisissa kysymyksissä, joissa yksikin askel tavallaan rajan väärälle puolella merkitsee suurta loukkausta kansalaisten perusoikeusturvaan. Jos sitten voidaan osoittaa, että laki antoi tähän mahdollisuuden virkavallalle tai poliisille, niin se on silloin meidän piikissämme se asia.

Ministeri Pekkariselle: Ymmärrän kyllä, että hallitus juuri Etykin alla ajaa tämän tyyppistä lakia ja kiirehtii siitä, mutta kun lain esittelystä puuttuu kokonaan esimerkiksi kansainvälinen vertailu, miten muissa maissa tämä asia on järjestetty ja kun tästä kokonaan puuttuu kansalaisten oikeusturvanäkökulma, niin ihmettelen, että laki on näin heikosti valmisteltu.

Ed. Kekkonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ikään kuin jatkona ed. Haavistolle. Minustakin lain kaikkein kyseenalaisin kohta liittyy vaarallisen henkilön määrittelyyn. Minusta sitä tietä edetään aika lähelle sellaista perusoikeuksiin puuttumista, joka ei oikein hyvin sovi demokraattisen sivistysvaltion pirtaan. Sitä paitsi poliisilla jo nyt on varsin mittavat mahdollisuudet toimia tämän tyyppisissä asioissa.

Kun keskustelu viime keskiviikkona alkoi, muistelen ed. Aittoniemen kertoneen, että hän oli Etykin aikana pääkaupungissa. Jos muistan

väärin, niin toivon, että ed. Aittoniemi sitten oikaisee. Hän muistaakseni sanoi, että hommat tulivat hoidetuiksi mutta ei hän niin varma ole, mitä lakia niissä sovellettiin, eli joka tapauksessa hommat tulivat Etykin aikana hoidetuiksi.

Tästä nyt on tietysti tehtävissä se johtopäätös, että kuulun siihen ryhmään, joka pitää hyvin kyseenalaisena sitä seikkaa, että tämä lainsäädäntö tehtäisiin pysyväksi. Mutta määräaikaisena se lieenee hyväksyttävissä ja miksi? Siksi että Suomelle kiistatta on hyötyä ja onnea siitä, että täällä on kansainvälisiä konferensseja. On hyvä, että maineemme maailmalla kasvaa sitä kautta. Tällaisen lainsäädännön tekeminen ei-pysyvänä on ihan hyvä signaali, ihan hyvä merkki, muulle maailmalle siitä, että me olemme valmiit ja valtuutetut vastaamaan niiden henkilöiden turvallisuudesta, jotka tärkeitä asioita meidän maassamme ovat toimittamassa.

Ed. N i k u l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on vapaa maa, ja sen yhtenä osoituksena on, että täällä kansainvälisiä kokouksia mielellään järjestetään. Me kaikki olemme varmasti samaa mieltä, että kaikki se, mitä on tehtävissä turvallisuuden takaamiseksi niissä, on myös tehtävä. Lainsäädännön ydin on juuri siinä, ettemme voi olla varmoja, täyttääkö se tarkoitustaan ja meneekö se liian pitkälle.

On todettu jo, että kansainvälistä vertailua ei ole tuotu esille. Lakia valmisteltaessa ainakaan perustelujen mukaan ei ole oltu yhteydessä, saati kuultu, oikeusministeriötä, joka on vastannut esitutkintalainsäädännön valmistelusta. Meillä on erittäin hyvä esitutkintalainsäädäntö, ja nyt valiokuntakäsittelyssä tietysti on tärkeää tutkia, missä määrin tätä lakia esitutkintalainsäädännön lisäksi tarvitaan.

On puhuttu aika paljon "vaarallisen henkilön" käsitteestä, sen epämääräisyydestä. Minusta lain 5 §:stä löytyy vieläkin epämääräisempi käsite, ja se on hyvin hankala ja vaarallinen siinä mielessä, että se luo pohjan koko lain sovellutusalueelle. Se on kysymys ja määrittely siitä, mikä on suojelualueen lähiympäristö, jolla ehdotettuja toimivaltuuksia voitaisiin käyttää. Lähiympäristöstä ei löydy oikeastaan mitään määrittelyä perusteluissa. Jos me ajattelemme todellista suojelutarvetta, silloinhan lähiympäristön käsite voi olla hyvin laaja, tavallaan niin pitkälle kuin silmä siintää, jos halutaan näin soveltaa. Tässä suhteessa valiokunnassa on myös oltava tarkkana ja tutkittava tilannetta.

Kiinnitän lopuksi huomiota siihen, että sisäministeriö ei ole saanut aikaan poliisitoiminnalle hyvin tärkeätä Atari-lainsäädäntöä, jossa määriteltäisiin poliisin toimivaltuudet ennalta ehkäisevään toimintaan pysyvästi. Nyt poliisi on hyvin hankalassa tilanteessa epämääräisten säännösten varassa. Minusta sisäministeriön pitäisi tähän valmisteluun todella paneutua ja tuoda se eduskunnan päätettäväksi.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi esitti, että sosiaalidemokraatit ikään kuin osoittaisivat epäluottamusta yleensä poliisin valtuuksien käytölle ja myös hallituksen harkintakyvyille, kun pysyvään erityissuojelulakiin ei kovin lämpimästi suhtauduta. Tästä ei ole kysymys. Emme me käytä ed. Aittoniemeä mittapuuna poliisin yleisestä harkintakyvystä vaan uskomme, että poliisimiehillä on vakaa pyrkimys soveltaa lainsäätäjän tarkoituksen mukaisesti poikkeuksellisia valtuuksia.

Tämä johtaa siihen, että voimme olla mukana säätämässä pysyvääkin erityissuojelulakia, mutta se pitäisi huolellisemmin valmistella ja kansainvälisiä vertailuja sopivasti soveltaen toteuttaa niin, että ihmisoikeuksia ja perusvapauksia siinä suojattaisiin. Tällainen esitys voitaisiin hyvin tehdä sen jälkeen, kun nyt käsiteltävä esitys hyväksyttäisiin määräaikaisena ja siitä saatavat kokemukset tarkoin kirjattaisiin ja tutkittaisiin. Mainitut 70-luvulta olevat kokemukset ovat jo kaukaisia. Silloin eivät välttämättä kaikilta osin olleet pelkästään myönteisiä Etykin yhteydessä saadut kokemukset.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen pyytänyt varsinaisenkin puheenvuoron, mutta mielestäni ministeri Pekkarisen puheenvuoro antaa aihetta varsinaiseen klassiseen vastauspuheenvuoroon sen vuoksi, että jäin ihmettelemään, onko hallitus nyt tahallaan käyttämässä aikapulaa hyväkseen asettaakseen eduskunnan ja myös sen opposition siten seinää vasten, että yleinen mielipide saataisiin vaikuttamaan siihen suuntaan, että Etykin ollessa ovella meidän olisi pakko hyväksyä huonosti valmisteltu ja myös monella tavoin ristiriitaisia aineksia sisältävä laki pysyväksi.

Mielestäni on yleensä aiheellista ensin kuulla asiantuntijoita ja sen jälkeen lausua yksityiskohdista enemmänkin mielipiteitä, varsinkin kun itselläni on lakivaliokunnan varapuheenjohtajana mahdollisuus asiaan perinpohjaisesti tutustua. Tässä yhteydessä olisin lähinnä ollut kiin-

nostunut samoista asioista, joista ed. Nikula toi jo puheenvuorossaan esille, eli ihmettelemään jää, jos oikeusministeriö on ollut myötäsuaissa lain esittelyn kanssa valtioneuvostossa, koska tämä eräiltä osin on hyvinkin pahasti ristiriidassa niiden yleisten valmisteluperiaatteiden kanssa, joita on totuttu oikeusturvallisuuden kannalta pitämään välttämättöminä.

Tämä ei suinkaan merkitse epäluuloisuutta tai epäluottamuslausetta poliisia kohtaan. Se vain merkitsee sitä, että sanomme ihmisten turvallisuudelle "kyllä" mutta summittaisille turvalaieille "ei".

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin valmistelusta ja nimenomaan siitä, millä tavalla yhteistyötä on ollut oikeusministeriön kanssa, totean, että asia oli muistini mukaan kaksi eri kertaa hallituksen iltakoulussa. Ensimmäisen iltakoulukäsittelyn yhteydessä nimenomaan oikeusministerin ja ymmärtääkseni hänen esikuntansa kanssa silloista luonnosta oli tarkasteltu, joka tapauksessa oikeusministerin ja hänen ministeriönsä käsittelyssä luonnos oli. Jos oikein muistan, jossakin vaiheessa jokin kommenttikin siltä suunnalta tuotiin ja jokin kohta tarkistettiin niiden viestien perusteella, joita tuosta käsittelyvaiheesta tuli.

Mitä tulee ed. Nikulan kommenttiin siitä, että 5 § on perin epämääräinen, kun se puhuu suojelukohteista ja sen lisäksi sanoo, että myös lähiympäristössä valtuudet ovat olemassa, minä uskon, että poliisi osaa käyttänsä arkijärkeä aivan oikealla tavalla tällaisissa tapauksissa käyttää. Korostan vielä, että enempää vuonna 74 kuin 85 ei ollut edes niin sanottu, että "lähiympäristössä", ei ollut millään tavalla määritelty sen tarkemmin, missä kaikkialla tuontapaisiin toimenpiteisiin voidaan ryhtyä. Se ei välttämättä riitä perusteluksi tälle muotoilulle, josko 85 tai 74 on ollut vielä yleisemmällä tasolla, mutta ehkä se jotakin kertoo siitä, miten tämä on sentään täsmällisempi kuin aikaisempi.

Mitä vielä tulee lain pysyvyyteen, en käy kertaamaan niitä perusteita, joilla hallitus esittää sitä pysyväksi, mutta todella toivon, että ainakin saataisiin aikaiseksi sillä tavalla määräaikainen laki, että myös varsinainen päämieskokous voidaan lain turvin hoitaa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Pekkarinen viittasi vuonna 90 Suomessa pidet-

tyyn huippukokoukseen, johon osallistuivat presidentit Bush ja Gorbatschov, kun hän perusteli sitä, että kokoukset voivat tulla kiireelliselläkin aikataululla. Tämä onkin erittäin hyvä vertailukohde. Minkä lain perusteella silloin toimenpiteisiin ryhdyttiin, ministeri Pekkarinen, ja oliko joitakin ongelmia, jäikö jotakin tekemättä, mikä olisi vaarantanut presidenttien turvallisuuden?

Me vasemmistoliiotissakin olemme sitä mieltä, että näin merkittävässä kokouksessa turvallisuustoimista täytyy huolehtia, kun epäilemättä uhkauksia saattaa tulla. Mutta mitä jäi tekemättä, ministeri Pekkarinen, huippukokouksen aikana, jonka perusteella nyt vaaditaan sitä, että meillä pitää olla tällainen erillinen laki, joka voidaan panna asetuksella voimaan?

Eryyisestä haluan edelleen palata vaarallisen henkilön määrittelyyn. Toivon, että myös ministeri Pekkarinen tähän vielä perehtyisi. On useita kohtia, mutta kiinnitän huomiota kohtaan, jossa sanotaan, että "vaarallisenä henkilönä voidaan pitää henkilöä, jonka on syytä varoa ryhtyvän suojeltavaan kohdistuvaan rikokseen sillä perusteella, että hän on jäsenenä tai yhteistyössä sellaisen yhteenliittymän kanssa, jonka tarkoituksena on käyttää väkivaltaa tai uhata sen käyttämisellä poliittisten tai muiden päämäärien saavuttamiseksi". Mikä on sellainen yhteenliittymä, jonka kanssa yhteistyötä voidaan pitää niin vaarallisenä? (Ed. Halonen: Me olemme kaikki!)

— Me olemme kaikki, sanoo ed. Halonen, ystävyysjärjestöjen jäseniä, joilla on yhteyksiä sellaisiin kansoihin ja niiden kansojen edustajiin, joilla ei ole itsellään mahdollisuutta valtiolliseen edustautumiseen tai jotka ovat olleet oppositiossa vuosia. Otamme esimerkiksi Plo:n tai Etelä-Afrikan Anc:n.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Vastauspuheenvuoroon varattu aika on päättynyt!

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Pekkarinen selosti lakia ja sen taustaa oppositioryhmiä edustajille jokin aika sitten, esitin neuvotteluissa kysymyksen, minkälaiset valtuudet poliisilla on muualla verrattuna Suomeen, miten hoidetaan valtiovierailut, suuret kansainväliset kokoukset Genevessä, Pariisissa, Lontoossa. Siellähän juoksee pönttiönään eri maiden valtionpäämiehiä, ja Sveitsissä on YK:n osastoja, joissa jatkuvasti on koolla suuria kansainvälisiä kokouksia.

Olin odottanut, että ministeri Pekkarinen olisi puheenvuorossaan edes joillakin sanoilla puuttunut asiaan. Onko asia pantu selvittelyn alaiseksi ministeriössä? Minä toivon, että laki-valiokunnassa, koska asia ei kuulukaan hallintovaliokunnalle, ainakin varapuheenjohtaja pitää huolen siitä, että tällaiset selvitykset tulevat. Minä vain ihmettelen, mitä tässä pitää yksittäisen kansanedustajan tehdä, jotta saa ministeriltä jonkinlaiset selvitykset. Minusta tämä on ollut aika hävytön temppu, että niihin ei ole ryhdytty, jos ei ole ryhdytty. Ainakaan ministeri Pekkarinen ei puheenvuorossaan niihin puuttunut.

Sisäasiainministeri P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Ukkola varmaan ei ole asianomaisessa valiokunnassa, mutta valiokunta joka tapauksessa saa kaiken mahdollisen informaation, kaiken mahdollisen tiedon asian tiimoilta, myös kansainväliset vertailut siitä, miten muualla asia hoidetaan. Ehkä nyt riittää ihan lyhyenä kiittauksena tässä yhteydessä sen seikan toteaminen, että valtuudet tämän tapaisessa kokouksessa yleensä Euroopassa ovat vähintäänkin sen mittaisia, kuin ne meillä tämän lain mukaan tulisivat olemaan.

Mitä tulee Summittiin ja siihen kysymykseen, jonka ed. Stenius-Kaukonen esitti, totta kai minä sanon, että kaikki tuli hoidetuksi varmasti hyvin ja turvallisuus kahdella suurella valtionpäämiehellä ei millään tavalla missään vaiheessa vaarantunut. Ilman muuta näin oli. Mutta nyt on tulossa tapahtuma, joka on noin kaksikymmentäkertainen verrattuna siihen, mikä oli tapahtuma silloin, kun kaksi valtionpäämiestä oli täällä, eikä näitä voi verrata tässä mielessä tavallaan tehtävän laajuuden osalta toisiinsa. Paljon isommasta, mittavammasta, vaateliaammasta tehtävästä myös nimenomaan turvariskien kannalta on kysymys Etykissä.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lain 9 §:n 3 kohdassa puhutaan suojeltavalle kohteelle vaarallisesta henkilöstä. Se on siis täsmennetty tällä tavalla. Mutta sitä, mikä on vaarallinen henkilö, ei pysty täsmentämään. Se on elävän elämän mukainen käsitys. Yhtä vaikea on täsmentää, mikä on vaarallinen nainen, ed. Kekkonen. Ette varmasti pysty selvittämään, mikä on tällainen. Siitä on tässä asiassa kysymys. Ainoa ero muuhun lakiin ja voimassa olevaan lakiin on se, että toimenpiteiden laukaisukynnys on alempana kuin pakko-

keinolaissa, mutta toimenpiteet on kohdistettu hyvin tarkkaan.

Sitten, rouva puhemies, mitä lakia sovellettiin vuonna 1975 mutta hyvin meni? Se perustui siihen, kuten ed. Outi Ojala puheessaan mainitsi, että silloin ei ollut voimassa mitään lakia. Sitä ei ollut saatettu ollenkaan voimaankaan. Me toimimme hyvässä uskossa ja hyvin hoidimme työme. Meiltä puuttui silloin näin ollen tahallisuuteen kuuluva tietoisuus siitä, että laki ei ollutkaan voimassa. Näin ollen minun lausumani johtuivat tästä, ed. Kekkonen.

Vielä, jos rouva puhemies sallii, niin ed. Nikulalle vastaisin, kun hän kysyi, mikä on lähiympäristö. Pitää ottaa huomioon ilta- ja yökäsittelyt. Siellä sanotaan näin täsmällä: "Ilta- ja yökäsittelyt on se, missä iltoissa oleva yleisö tavanomaisesti oleskelee ja kulkee. Se on selvä systeemi."

Ed. K e k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Aittoniemi taisi kohdistaa sanansa jossain määrin myös minulle, niin katson aiheelliseksi puuttua hänen sanomaansa siltä osin, kuin hän korostaa, että ikään kuin asia täsmällistyisi sillä, kun puhutaan vaarallisuudesta suojeltavan kohteen kannalta. (Ed. Aittoniemi: Aivan!) Voi olla, että minun lain ymmärrykseni ei ole niin pitkällä kuin ed. Aittoniemen, mutta minusta ei tällä ilmaisulla tätä asiaa oikeastaan määritellä sen tarkemmin, koska vaikka tiedämme, mikä on suojeltava kohde, emme me kai voi tietää, mikä tahi kuka on vaarallinen tämän kohteen kannalta. Mikä sen määrittelee, kuka sen tutkii, mistä sen saa selville? (Ed. Aittoniemi: Olosuhteet!) — Ed. Aittoniemi sanoo väliin, että olosuhteet. — Tekstin tulkinta menee yhä enemmän puuroksi, ed. Aittoniemi, jos lisäämme sinne sanoja kuten suojeltava kohde, olosuhteet jnp. Eli minusta tämä ed. Aittoniemen vetoaminen suojeltavaan kohteeseen, (Ed. Aittoniemi: Ei liitetä mitään!) siis siihen, että sanapari ratkaisisi jotakin, on aivan tyhjän päällä, enkä millään muotoa voi ymmärtää, että käsite "vaarallinen henkilö" selkiytyisi millään tavalla siitä, että pannaan "suojeltava kohde" mukaan.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Sekä kansainvälisesti, mutta eräissä tapauksissa näin voi sanoa myös laajoista kansallisista kokouksista, turvallisuudesta on syytä huolehtia riittävästi.

Hallituksen antamalle erityissuojelulaille on nimenomaan Etykiä silmälläpitäen tällä tavoin

oma perusteensa. Mielestäni kuitenkin järjestäjien ei pitäisi koskaan tuodittautua käsitykseen, että pelkästään mahdollisimman laajojen poliisivaltuuksien antaminen olisi asian avainsana. Meillä on ollut lukuisia kansainvälisiä esimerkkejä siitä, että massiivisetkaan toimenpiteet hyvinkään laajoin poliisivaltuuksin eivät ole pystyneet suojaamaan osallistujia, jos kyseisen maan varsinainen turvarakenne ei sinänsä ole riittävän tehokas ja jos se ei demokraattisuudellaan nauti kansan laajaa luottamusta.

Suomalaiset ovat tähän mennessä onnistuneet hyvin kansainvälisten kokousten isäntinä, ja meillä on kaikki syyt uskoa, että tällä perinteellä voimme ottaa vastaan myös edessä olevat kansainväliset huippukokoukset.

Arvoisa puhemies! Näin ollen, kuten ministeri Pekkarisen puheenvuoron yhteydessä käydyssä debatissa kävi ilmi, on mielestäni varsin ymmärrettävää ja todennäköisesti myös hyvin ilmeistä, että ajallisesti rajattu, eduskunnan valvonnan alaisuudessa oleva ja ehkä jossain määrin nykyisestä hallituksen esityksestä korjattu Etykin turvallisuuslaki antaisi tässä suhteessa riittävät valmiudet.

Arvoisa puhemies! Kaiken kaikkiaan on ehkä hyvä kertoa jo nyt, että sekä lakivaliokunta että perustuslakivaliokunta, joille valmistelutyö tässä talossa on uskottu, ovat jo ryhtyneet valmistaviin toimenpiteisiin sen yhteistyön takaamiseksi, jolla hallituksen esityksen käsittely tulisi tapahtumaan riittävän nopeasti, mutta samalla myös lain vaikutuksen merkittävyys kansalaisten perusoikeuksien kannalta tulisi riittävästi huomioida otetuksi.

Mielestäni ei normaalisti olisi tässä vaiheessa hallituksen esityksen käsittelyä aiheellista ryhtyä kertomaan arvelujaan lain sisällöstä, ennen kuin asianomaisen valiokunnan jäsenenä on kuullut ensimmäistään asiantuntijaa ja kun siihen on olemassa tällainen erityinen mahdollisuus. Mutta koska nyt kyseessä ei ole mikään verolaki, jonka sen jälkeen, kun toivottua määräenemmistöä ei voida saavuttaa, voisi muuttaa hyvin yksinkertaisesti määräaikaiseksi, on mielestäni korrektaa, ottaen huomioon nyt edessä oleva aikataulu, huomauttaa jo tässä vaiheessa sekä hallituspuolueiden edustajille että myös hallituksen suuntaan, että toivottua määräenemmistöä ei mitään todennäköisimmin tulla saavuttamaan, koska mm. vasemmistoliiton ryhmä ja oma sosialidemokraattinen ryhmäni sekä nyt jo näkyvissä olevien puheenvuorojen pohjalta mm. vihreiden ja liberaalien ryhmä ovat tätä vastaan.

Arvoisa puhemies! Mielestäni ministeri Pekkarisen selvitykset aikataulusta eivät ainakaan minua saaneet vakuuttuneeksi siitä, että kaikki käytettävissä oleva aika olisi käytetty riittävästi hyväksi. Sekä kansainväliset vertailut, joita täällä eräät edustajista jo kaipaavat, että myös nyt käsitteilyyn tulevan hallituksen esityksen uudet termit ovat sellaisia, joita olisi pitänyt myös pystyä jo hallituksen esityksessä vertailemaan.

Toivon, että voimme kaikesta tästä hallituksen aiheuttamasta haitasta huolimatta saada lain ajoissa ja asianmukaisella tavalla valmiiksi, mutta mielestäni on hyvä todeta se, minkä vastasin jo ministeri Pekkariselle: Meidän kannanottomme ei toki ole mikään kannanotto poliisien toimivaltuuksille tai poliisien toimivuudelle, pätevyydelle sinänsä, se on vain meidän yleinen demokraattinen lähestymistapamme näihin asioihin, eli me olemme valmiita suojelemaan ihmisiä, sekä Suomen kansalaisia että muita, niin hyvin kuin mahdollista, mutta meidän mielestämme summittaiset turvalait eivät ole siihen oikea väline.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Lausun tässä yhteydessä vain alustavan käsitykseni, koska vasta asiantuntijakierroksen jälkeen katson mahdolliseksi perustellumman ja täsmällisemmän kannanoton esittämisen. Sen kuitenkin totean uudelleen, että vasemmistoliiton eduskuntaryhmä ei tule hyväksymään hallituksen esitystä. Samalla totean myös sen, että hallitus ei mielestäni ole ottanut huomioon tätä lakia valmistellessaan sitä lausuntoa, jonka perustuslakivaliokunta antoi 80-luvun puolivälissä silloin esitetyn hallituksen esityksen johdosta, jolloin perustuslakivaliokunta torjui pysyvän lain. Se, että hallitus suunnittelee nyt jälkikäteisasiasetuksella saavansa eduskunnan tuen, on tietysti mahdollista, sillä eiväthän täällä hallituspuolueet asetu vastustamaan sitä, mitä hallitus tällä tavalla eduskunnalle tulee esittämään.

Mielestäni — sanon sen nyt tässä vaiheessa, tällä hetkellä — normaalit, nyt voimassa olevat valtuudet riittävät. Jos eivät kaikilta osin nykyisin voimassa olevat valtuudet riitä, pitäisi täsmälleen kertoa, miltä osin on säädettävä täydentävää lainsäädäntöä. Olen siinä käsityksessä, että myöskään määräaikaista lakia ei tarvitsisi säätää.

Ed. K o h i j o k i : Arvoisa puhemies! Minä voisin aloittaa siihen tapaan, mitä Linnan kirjassa Koskela lausui, että minä olen ennen ollut,

silloin 1975, jolloin oli täällä Helsingissä Etykin suuri konferenssi, johon 35 valtion päämiehet osallistuivat. Olin silloin hyvissä ajoin, muistaakseni pari viikkoa ennen konferenssin alkamista, jo sisäasiainministeriössä määrättyinä viimeistelemään poliisin toimintaohjeita silloisten lakien ja säädösten pohjalta. Täällä muistaakseni sisäministeri lausui, että silloin laki antoi laajemmat mahdollisuudet poliisille kuin tämä esiteltävänä oleva hallituksen esitys sisältää.

Meidän täytyy muistaa, että maailma on paljon muuttunut 17 vuoden kuluessa ja myös turvallisuusjärjestelyt. Ne velvoittavat meitä kuitenkin, ne velvoittavat Suomea kansainvälisten sopimusten perusteella. Tässä otetaan väärä lähtökohta, jos ajatellaan, niin kuin keskustelun perusteella voi päätellä, että tässä nyt poliisi on taas on jotain saamassa tai pyytämässä. Tässä ei poliisi ole mitään pyytämässä eikä saamassa, vaan Suomen kansan, Suomen valtion asia on huolehtia valtionpäämiesten ja muitten konferenssiin tulossa olevien turvallisuudesta.

Kyllä poliisi tulee toimeen niillä säädöksillä, mitkä meillä nyt on, mutta poliisi toimii silloin vain niitten säädösten ja lakien puitteissa. Täytyy ottaa huomioon se, että etukäteen emme voi tietää, tuleeko joitakin vaativampia tilanteita, jotka vaativat jotain muuta kuin mihin on toistaiseksi totuttu. Idylli turvallisesta Pohjolasta on kaunis ajatuksissa, ja toivotaan, että se idylli ei särkyisi. Mutta meidän täytyy varautua enemmän ja enempiin kuin silloin varauduttiin. Meihin luotetaan kansainvälisten konferenssien järjestäjänä, ja se jo omalta osaltaan meitä velvoittaa.

Täällä on muutamia kohtia, jotka joistakin puheenvuoroista kirjasin. "Ei ole näytetty, että olisi tarvetta tämän kaltaisesta laista", sanottiin jossain puheenvuorossa. Se tarve voidaan todeta vasta sitten, kun konferenssi on ohitse. Jos tämä onkin liian lievä, jos tämä ei anna edes riittäviä valtuuksia poliisin toiminnalle, koska tämä joka tapauksessa on lievempi ja antaa vähemmät mahdollisuudet kuin 17 vuotta sitten, niin se todetaan vasta sen jälkeen, kun tilanne on ohitse.

Täällä on kaivattu myös kansainvälistä vertailua. Kumminkin lain perusteluissa kerrotaan vastaus tähän kohtaan: "Turvatoimenpiteet ja niiden käyttämisen edellytykset on säännelty ehdotuksessa niin, ettei kansalaisten oikeuksiin puututa enempiä kuin suojeltavien turvallisuus välttämättä vaatii." Mielestäni vastaus on jo tuossa. Ja jos postia halutaan, sitä varmaan saadaan, millä valtuuksilla poliisi toimii vaikka-

pa niissä kaikissa valtioissa, joista edustuksia tulee näihin Suomessa järjestettäviin konferensseihin.

On aina helppo sanoa, että laki on huonosti valmisteltu. Kaikesta, mitä ihminen tekee, voidaan todeta, että se on huonosti tehty. Vajavai-siahan me olemme, mutta kun tämä laki nyt täällä esitellään ja se lähtee valiokunnan käsittelyyn, jossa valiokunnalla on mahdollisuus kuulla asiantuntijoita, tehdä johtopäätöksiä ja salissa edelleen käsitellä asiaa sen jälkeen, niin hyvähän tästä tulee, kunhan vain pidetään huolta siitä, että kaikki tehdään kyllin ajoissa.

Vielä toistan, että ei poliisikaan mitään pysyvää lakia ole pyytämässä eikä vaatimassa, vaan on valtion edun mukaista, että meillä on toimiva laki, joka saatetaan ottaa käyttöön silloin, kun tulee tarve. Jos se on käytössä muutaman päivän jonkin konferenssin aikana, hyvä on. Se saatetaan asetuksella voimaan jonkin ajan kuluttua seuraavassa konferenssissa. Tällä tavalla eduskunta ei joudu kovin tiheästi aina ja uudestaan alusta alkaen valmistelevaan, käsittelemään ja päättämään näistä asioista, koska tarvetta kuitenkin uskon tulevan entistäkin tiheämmin. Näen oikeastaan arvokkaana asiana, että Suomella on mahdollisuudet ja edellytykset toimia isäntämaana näissä konferensseissa.

Täällä helposti saa sen vaikutelman, että pelätään, että poliisi saa jotain suuria valtuuksia. Täällä on aivan selkeästi sanottu, että "poliisin on sovittava turvatoimenpiteet niin, että ne ovat oikeassa suhteessa turvaamistarpeeseen". Kaikessa toiminnassaan Suomen poliisi, eräs maailman parhaista, pystyy säätämään ja haluaa säädellä ja sovittaa omat toimenpiteensä kansalaisten parhaaksi lakeja ja säädöksiä noudattaen. Ei poliisilla mitään tarvetta ole mennä ylistämään kohdasta, eikä näin saa ollakaan. Uskon, että tällä lakiesityksellä, joka nyt on tässä käsittelyssä, kun se tästä etenee ja aikanaan valmistuu, pystymme kansana ja valtiona täyttämään ne kunniakkaat velvoitteet, joita tulossa olevat suuret konferenssit tässä maassa edellyttävät.

Ed. K o s k i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aivan lyhyesti ed. Kohijoelle toistaisin, että sosialidemokraatit ovat valmiit pysyvään erityissuojelulakiin, jos se riittävän huolellisesti ja tarkoin valmistellaan. Samanlaisesti meillä on perusoikeuksien uudistaminen vireillä. Senkin tulokset täytyisi valmistelussa ottaa huomioon.

Jatkossa pysyvän erityissuojelulain tarvetta puolustaa esimerkiksi se, että todennäköisen EY-jäsenyyden myötä määräaikaist huippukoukukset tai Euroopan neuvoston kokoukset Suomessa saattaisivat hyvinkin tulla mahdollisiksi. Siinä mielessä jatkuva järjestely olisi parempi. Mutta tämän esityksen pohjalta tosiaankaan emme voi oikein määräaikaista ratkaisua pidemmälle mennä.

Ed. Niinistö: Arvoisa puhemies! Niin kuin oikeastaan vähän odottaa sopiaan, hyvin monissa puheenvuoroissa on kiinnitetty yleisellä tasolla huomiota suomalaisen poliisin valtuuksiin. Minua on jäänyt se vähän ihmetyttämään useissa eri yhteyksissä sen vuoksi, että kyllähän kaikkien tiedossa on, että suomalaisen poliisin valtuudet ovat Euroopan minimitasoa kaikissa suhteissa. Siis suomalaisella poliisilla on normaalisti vähemmän valtuuksia kuin keskimäärin länsieurooppalaisella poliisilla, puhumattakaan muusta osasta maailmaa.

Suomalaisten poliisien valtuuksien suhteen ei ole myöskään ollut kovin paljon ongelmia. Kansalaisten asennetutkimuksissa on joskus tiedusteltu, mihin viranomaisiin he luottavat ja mihin eivät. Muistaakseni viimeksi poliisi viranomaisena sai kaikkein suurimman luottamuksen kansalta. Joka tapauksessa poliisiin luotetaan monin verroin enemmän kuin yhteenkään meistä kansanedustajista tuon tutkimuksen mukaan. Minusta tämä varsin hyvin kuvastaa sitä, että suomalaisen poliisi on erinomaisen hyvin selviytynyt tehtävistään, erinomaisen hyvin osannut asettaa omat toimensa rajoitettuihin valtuuksiin, erinomaisen hyvin osannut käsitellä kansalaisia. Korostaisinkin, että erittäin tärkeä puoli poliisin valtuuksista puhuttaessa on se, miten poliisi itse osaa noita valtuuksia käyttää. Se on jopa tärkeämpi puoli kuin se, kuinka laajat nuo valtuudet ovat. Kaiken kaikkiaan todella Suomessa poliisi on onnistuneesti valtaoikeuksiaan käyttänyt.

Edelleen haluaisin kuitenkin muistuttaa siitä ristiriidasta, johon oikeastaan jo ed. Kohijoki viittasi. En minä usko, että Suomessa on montakaan poliisia, jotka itsetarkoituksena haluaisivat itselleen mahdollisimman paljon toimivaltuuksia. Mutta Suomessa jokainen poliisi tietää, että hänen tehtävänsä on suojella kansalaisia siltä, ettei toinen kansalainen loukkaa toista. Jotta hänen suojelutehtävänsä tulee täytettyä, hänen pitää saada käyttää enemmän valtaa kuin keskimäärin tavallisen kansalaisen. Minusta aina sil-

loin, kun puhutaan poliisin valtuuksista, pitäisi muistaa tämä vaakakuppi, tämä toinen puoli, että tässä salissa eduskunta on säätänyt lukemattomia lakeja, joilla edellytetään, että suomalaisia ja myös täällä olevia ulkomaalaisia suojellaan. Otetaan esimerkiksi vain se, että Suomessa tapahtuu vuosittain 40 000 rikosta, jotka kohdistuvat välittömästi johonkin ihmiseen. Näiden varalta poliisi toimii, yrittää estää, ettei oikeuksia loukattaisi. Minusta tämä keskustelu pitäisi käydä siitä lähestymiskulmasta liikkeelle lähtien.

Minä kannattaisin kovasti, että nyt kyettäisiin säätämään pysyvä lainsäädäntö, koska on aivan epäilemättä selvää, ettei näistä asioista kannataisi aina olla kinaamassa. Yhtä selvää on myös, että aina ei ennätetä edes välttämättä lainsäädäntöä säätää, kun kansainväliset tapahtumat etenevät tänä päivänä hyvin nopeasti ja myös kansainvälisiä tapaamisia saattaa järjestyä hyvin nopeasti.

Mutta tietysti yhdyen mielelläni niihin näkemyksiin, jotka täällä on esitetty siitä, että valmistelun pitää olla silloin huolellista, jos pysyvää lainsäädäntöä tehdään.

Olen sitä mieltä, että esimerkiksi tämän lain 9 §:n 3 kohdassa mainittu vaarallinen henkilö on ehkä hivenen tulkinnanvarainen käsite, ja tulkinnanvaraisemmaksi sen tekee, että hallitus esityksen perusteluissa laajentaa tuota pykälän tekstiä. Siinä on minun mielestäni ilmiselvä virhe hallituksen esityksessä. Ei voida kuvitella sellaista tilannetta, että hallitus esityksessään laventaa ja vähän laverteleeekin sitä, mitä lakitekstissä on tarkoitettu. Mutta tämä puute on varmasti korjattavissa.

Edelleen myös se seikka, johon ed. Nikula kiinnitti huomiota, siis "lähiympäristö", saattaa hyvinkin tarvita tarkempaa ilmaisua.

Mutta toivottavasti tässä keskustelussa ei ajauduta sellaiseen semantiikkaan, jota täällä nyt on kuulunut erityisesti ed. Kekkosen puheenvuorossa. Jos hän ei suostu ymmärtämään, mikä on vaara, niin en minä suostu ymmärtämään, miksi hän on valmis kuitenkin jossain muodossa tämän lain ylipäättensä hyväksymään. Vaaran torjumisestahan tässä on kysymys.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! En yritä lähteä väittelemään ed. Niinistön kanssa poliisin yleisestä käyttäytymisestä Suomessa. Mutta kun hän antoi niin myönteisen arvion, niin olen juuri tänään ollut eduskunnan perustuslakivaliokunnan jäsenten matkassa eduskunnan oikeusasia-

miehen luona, ja siellä saimme selvityksen, mistä asioista sinne on kanneltu. Kun katselen tätä luetteloa, joka käsissäni on, niin poliisiviranomaisten menettelyä on koskenut 212 kantelua ja vain yksi viranomainen yltää tämän yli. Mutta en minä halua tätä käyttää minään todistuskappaleena poliisia vastaan, sillä saattaahan joku kantelu olla ihan aiheetonkin.

Ed. Aittoniemi: Rouva puhemies! Minä en halua tätä keskustelu pitkittää. Sanon ed. Laineelle, että on aivan luonnollista, että nimenomaan poliisia vastaan tulee aiheellisia ja aiheettomia kanteluita, koska poliisi enemmän kuin mikään muu puuttuu ja joutuu puuttumaan ihmisten muuten lailla suojattuihin oikeuksiin aivan välittömästi. Tästä se johtuu. Kun poliisi joutuu tekemään varmasti satojatuhansia toimenpiteitä, niin näistä tulee 212 kantelua, joista valtaosa varmasti on perusteettomia, osa on perusteltuja. On aivan oikein, että ihmiset kantelevat. Eduskunnan oikeusasiamiehen suunnasta, jota minä en nyt lähde tässä arvostelemaan, tulee hyvin herkästi poliisille huomautus ja täytyykin tulla, jos selvästi huomataan, että on virheellistä toimintaa. Mutta se, että poliisi on kohtuuttoman jyrän alla esimerkiksi oikeusasiamiehen taholta, tietysti mahdollistaa helposti sen, että poliisi varoo suorittamasta sille kuuluvia tehtäviä sille kuuluvien lakien puitteissa, jos se on jatkuvasti jyrän alla. Mutta tältä osin nyt ei ole mitään huomauttamista, halusin vain todeta, että tämä kantelujen määrä on luonnollista. On hyvä, että poliisi on kontrollissa.

Ed. Niinistö: Rouva puhemies! Tuo ed. Laineen mainitsema valitusten määrä on ehkä sittenkin aika pieni. On tietysti luonnollisena selityksenä se, että poliisi joutuu liikkumaan ihmisoikeuksien rajamaastossa, aina kun suoritetaan puntarointia suojeltavan intressin ja toisaalta poliisin toimivaltuuksien välillä, ja silloin jo ehkä joudutaan loukkaamaan jonkun toisen oikeuksia. Jos hänen, jota halutaan suojella, oikeudet ovatkin suuremmat kuin tämä mahdollisen loukkauksen määrä, on tietysti ihan selvää, että se, jota joudutaan loukkaamaan, varmasti helposti reagoi. Saattaahan olla, että hän subjektiivisesti arvioikin nuo intressit toisen suuntaisesti ja katsoo, että ei olisi pitänyt näin voimakkaisiin toimenpiteisiin ryhtyä, koska ei hän kovinkaan pahasti tai mielestäänsä ollenkaan vaarantunut ketään toista ihmistä. Kyllä poliisin tehtävä itse asiassa on tässä suhteessa aika vaikea, ja

minusta juuri tuolle asennetutkimukselle, josta mainitsin, jossa poliisi kuitenkin viranomaisena nauttii muistaakseni aivan karkisijaa kansalaisten luottamuksen suhteen, jotain painoarvoa on annettava.

Ed. Kohijoki: Rouva puhemies! Myös samaan kysymykseen puuttuisin. On todella pieni määrä kanteluita, ja tässä on kysymys vain kanteluista vasta. Kun ne lajitellaan ja seuloetaan, niin katsotaan, mitä jää seulan päälle eli minkä verran niissä on aiheellisia eli milloin poliisin toiminta on ollut moitittavaa siinä määrin, että oikeusasiamiehen siihen on vakavamin puututtava.

Hyvin suuri määrä näissä kanteluissa on vankiloissa olevien henkilöiden tekemiä tuntevasti. Tässä nyt ei ole tietysti erittelyä siitä, missä ominaisuudessa kukin kanteluita on tehty, mutta vankien tekemät kantelut pääosin todetaan täysin aiheettomiksi. Se on katkerointeiden ihmisten purkauksia ahdistuksessaan, ja se silloin herkästi halutaan kohdistaa poliisiin, rikostutkintaan suorittaneeseen poliisiin erityisesti.

Ed. Koskinen: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on menty nyt yleisesti Suomen poliisin arviointiin, ja sen osalta kai laaja yksimielisyys on siitä, että Suomessa on hyvä poliisilaitos ja se nauttii varmasti laajempaa luottamusta kuin esimerkiksi eduskunta. Mutta se ei kuitenkaan oikeuta vapaisiin valtuuksiin erityissuojelulain osalta. Täytyy muistaa, että siinä erityistoimien kohteeksi joutuvat ennen kaikkea ulkomaalaiset, joiden tosiasialliset oikeussuojakeinot ovat huomattavasti puutteellisemmat kuin Suomen kansalaisten. Sen takia yleisistä ihmisten perusoikeuksista ja niiden kunnioittamisesta juuri tämän kaltaisen lainsäädännön kohdalla täytyy pitää erityistä huolta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon

9) Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 (HE 153/1991 vp)

10) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE 198/1991 vp)

11) Talousvaliokunnan mietintö n:o 3 (HE 212/1991 vp)

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 (PNE 2)

13) Puhemiesneuvoston ehdotus n:o 1 eduskunnan työjärjestyksen ja eräiden ohje- ja johtosääntöjen muuttamisesta

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 14.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen